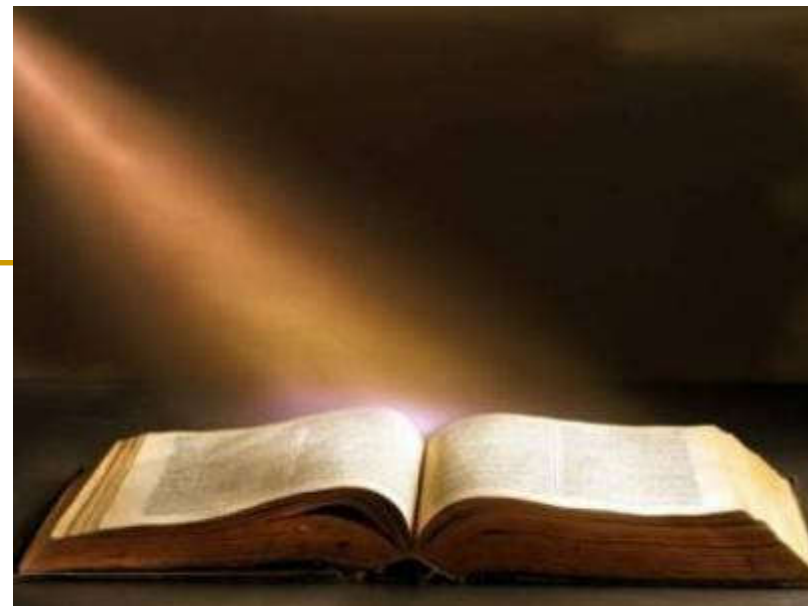

Biblijska teologija 1
amdg.eu/fer-bt1
bibteo@fer.hr

Biblijski kanon

Kozmos i anthropos

Sveto pismo tijekom vjekova
Stvaranje svijeta i čovjeka
na početku Biblije

Hebrejska Biblija (HB)

- “*proto-kanon*“ – prvi, 3 dijela
- תורה – *Tôrâ* = Zakon (Pouka)
- נביאים – *Nebi’îm* = Proroci
 - Od Jš (– 2 Kr) do (Iz –) Mal
- כתובים – *Ketubîm* = Spisi
 - Rut, “mudrosne”, Ezer/Neh, Dn, Ljet
- → TaNaK – opis od? do?
 - Od stvaranja (**Post 1s**)
 - do novog stvaranja (npr. **Iz 66**)
 - tj. kraja vremena (npr. Dn 12)

©JewishEncyclopedia.com

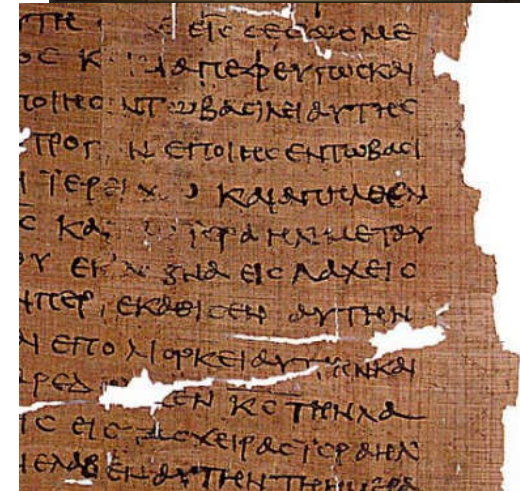
Septuaginta

- **70=LXX =“deutero-kanon”**
 - Grčki kanon, Grč. Biblija
 - Nakon Aleksandra Velikoga, za vjernike
- **Nov jezik: prijevod na grčki**
- **Nov raspored (“logički” i kronološki)**
 - Prošlost, sadašnjost, budućnost
 - Npr. **Rut 1,1**
- **Nove knjige: 7 knjiga**
 - Tob, Jdt, 1 i 2 Mak, Mudr, Sir, Bar
 - + dodatci u Dn i Est
- **Teološki naglasci (svetost, David i hram...)**

ΓΕΝΕΣΙΣ.

ἘΝ ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Ἡ δὲ γῆ ἦν ἄρατος καὶ ἀκατασκεύαστος, καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου· καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐφερέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος. Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, γενηθήτω φῶς· καὶ ἐγένετο φῶς. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς, ὅτι καλόν· καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀπὸ μέσον τοῦ φωτός, καὶ ἀπὸ μέσον τοῦ σκότους. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἡμέραν, καὶ τὸ σκότος ἐκάλεσε νύκτα. Καὶ ἐγένετο ἡσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα μία.

Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος· καὶ ἴστω διαχωρίζον ἀπὸ μέσον ὕδατος καὶ ὕδατος· καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα· καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἀπὸ μέσον τοῦ ὕδατος, ὃ ἦν ὑποκάτω τοῦ στερείματος, καὶ ἀπὸ μέσον τοῦ ὕδατος, τοῦ ἐπάνω τοῦ στερείματος. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα οὐρανὸν· καὶ ἐγένετο

Novi zavjet (grčki)

- **Evandelja**
- **Sinoptička: Mt, Mk, Lk**
 - *Zajedničko gledanje na tijek Isusova života (jedan put u Jeruzalem)*
- **Djela apostolska (Dj)**
- = povijest
- **Poslanice**
 - **Pavlove: 7 + pavlovskih 7**
 - **Katoličke (sveopće): Jak, 1 i 2 Pt, 1, 2 i 3 Iv, Jd**
- = mudrost

- **Otkrivenje (Otk)**
- = proroštvo

Biblijski jezici

- Stari zavjet: **hebrejski**
- **aramejski**: Dn (2,4b-7,28) i Ezer (4,8-6,18; 7,12-26)
- **grčki**: 7 “deuterokanonskih” (Tob, Jdt, 1 i 2 Mak, Mudr, Sir, Bar) i dodatci Dn 3,24-90 + 13.14 i Est
 - KS: *kurziv*, Šarić: A, B, C, D...
- Novi zavjet: **grčki**
- **prijevodi**:
 - LXX – grčki (2. st. pr. Kr.)
 - **Vulgata** (Vg.):
novi jezik: **latinski** + Novi zavjet
 - Sv. Jeronim (kraj 4. st.),
 - redakcija i prijevod
- citiranje: npr. 1 Sam 3,1–5

Svečana Biblija zagrebačke katedrale, XIV. st.

“Rukopisi”

- *Apografi* – prijepisi
- hebrejski (SZ): Codex Leningradensis (11. st.)
 - Aleppo Codex 930. g
(www.aleppocodex.org)
- Grčki (SZ + NZ):
 - Vatikanski (B) (4. st.)
 - Sinajski (S)
- Od 1947. Kumran
 - 1. st. pr. Kr.
 - Vjerno sačuvani

- **Hrvatski:**
- <http://biblija.ks.hr/>
- <http://www.intratext.com/IXT/SCR0002>

Podignite, vrata (Ps 24)

D A Hm A G A D

Po-dig-ni-te vra-ta nad-vrat-ni-ke svo-je do-la-zi slav - ni kralj!

Kozmos i anthropos

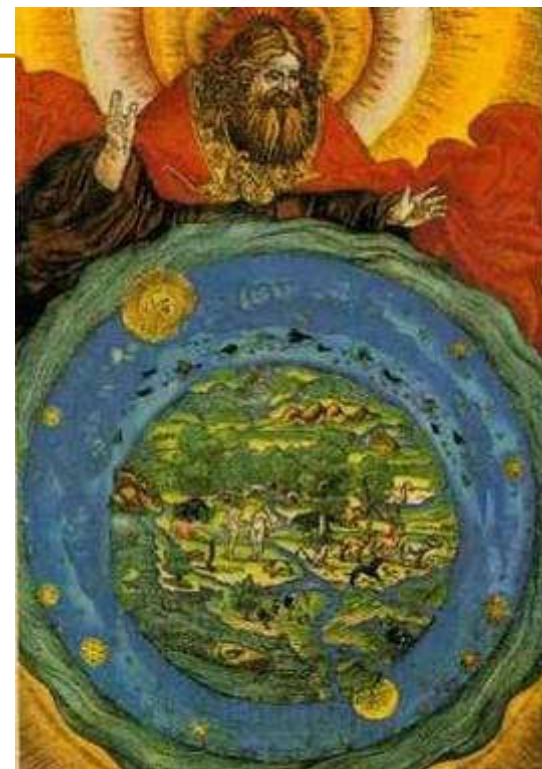
Stvaranje svijeta i čovjeka u Post 1s

Post 1,1-2,4a
makrokozmos

Post 2,4b-25
mikrokozmos

Podrijetlo svijeta

Lucas Cranach,
Stvaranje 1534

- “neka bude” → “i bi” (Post 1,3.9.11):
- svjetlo (3), vode skupljene (9), zelenilo (11)
 - 6x “i reče Bog” → “i bi tako”
- Bog stvara: אָרָא *bārá’* – Božje djelovanje
Post 1,1; 2,4; 1,21; 1,27; 2,3
 - nebo i zemlja (1,1; 2,4)
 - morske životinje i ptice (1,21)
 - čovjek (3x 1,27);
 - “sve” (2,3)
- Bog daje ime: Post 1,5.8.10; 5,2
 - dan i noć (1); nebesa (5); kopno i more (10)
čovjek (5,2)
- Bog blagoslivlja: 1,22.28; 2,3
 - Ribe (22); čovjek (28); sedmi dan (2,3)
- sedmi dan:
 - Božji odmor (*šābat* – stati),
sve dovršeno (2,2)
 - blagoslovljen (3)
 - posvećen (3)

Stvorenje s povjerenjem

- **שב׳** *šbʿ* – “prisegnuti” *nišbaʿ*
- – “sedam” *šibʿâ*
- **Dani: Post 1,2-5.6-8.9-13.14-19.20-23.24-31; 2,1-4**
 - Refleksija i procjena:
- **“i vidje” – “dobro je” טוב** *tôb* u
 - Post 1,4.10.12.18.21.25.31 – Na što se odnosi?
 - Svjetlost; kopno i more; zelenilo i drveće; sunce, mjesec i zvijezde; ribe i ptice; kopnene životinje
- **Zaključak: 1,31**
- **“jako dobro” – “sve” (v31)**

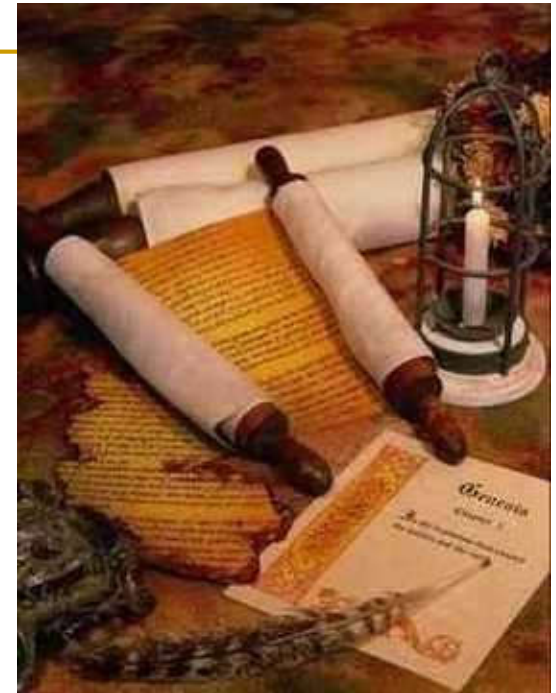
Glagol ברא – 7x

- 1. Bog *stvara* nebo i zemlju (1,1)
- 2. *stvara* morske životinje (1,21)
- 3. *stvara* čovjeka na svoju sliku (1,27)
- 4. *stvara* ga na sliku Božju (1,27)
- 5. *stvara* ga kao muško i žensko (1,27)
- 6. Odmara se od svega svojega djela što ga je *stvorio* (2,3)
- 7. Nebo i zemlja su *stvoreni* (2,4).

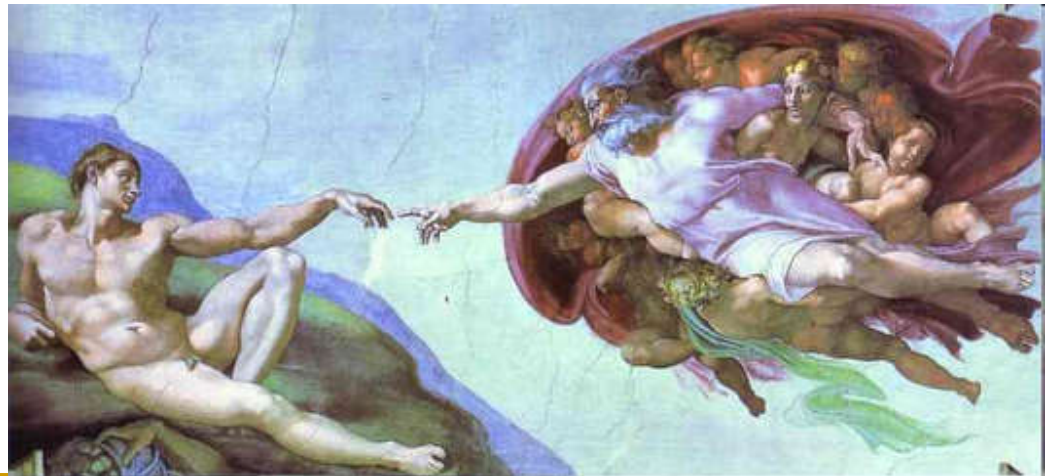
Četiri moguće predaje

- (Ili izvori)
- *jahvistička* (J) – npr. Post 2:
 - slikovitost, antropomorfno o Bogu
 - čovjekov obični život, grešnost
- *elohistička* (E) – ‘*elohîm* Bog, božanstvo
- *deutoronomistička* (D)
 - stil i poruka Pnz (=Deuteronomium)
- *svećenička* (P) – npr. Post 1:
 - red, brojevi, uzvišenost Božja,
 - kult: večer, jutro = večernja i jutarnja žrtva u hramu

Podrijetlo čovjeka

- ***Odakle:*** stvorenje (Post 1s),
- **ברא** *bārá'* (3x v27; 3x 5,1s; 6,7)
- **Kao za svemir (1,1.21; 2,3s)**
 - u Post **ברא** ukupno 11x
- ***Kada?*** usp. 1,24
- **6. dan (bića na kopnu)**
 - unutar kozmosa
 - “djelo dovršeno” (2,2);
 - “jako dobro” (1,31)
- **“Načinimo!” (1,26)**
 - automotivacija

Adam = Čovjek

- ***Od čega*** (Post 2,7)?
- **prah + dah**
- אדם *'ādām* (Post 2,7 אדמה *'adāmâ*)
- **zemljan, zemaljski**
- = עפר מן האדמה *'āfār mîn ha'adāmâ*
- **“prah *od* zemlje”** koji prima
- נשמת חיים *nišmat hajjîm*
- **“dah života”** od Boga

Svrha

- ***Zašto?***
- **רדה *radâ***
 - gospodariti (1,26.28)
 - ↔ **משל *mašál*** (16s)
- = **עבד *'abád*** (Post 2,5.15) **obrađivati, opsluživati;**
- **שמר *šāmár*** (2,15) **čuvati, obdržavati**
- **napunite zemlju (1,28) ↔**
- **napunite vode morske (22)**

Slika Božja - *jedina*

- צלם אלהים *šélem 'elohîm*
(Post 1,27; 9,6)
 - ⇔ “Ne pravi sebi lika!” (Izl 20,4)
 - “Bogu Božje” (Mk 12,17)
 - Bliskost u Post 5,3?
- Dijete roditelju
- Zajedništvo: načini*mo!* 1,26
 - → stvori *ih* v27
 - Nije dobro da je sam (2,18)
- קרא *qārâ'* prozvati:
 - 2,19; 3,20 (usp. 1,5.8.10)
 - sve životinje; Eva
 - dan, noć (1,5); nebo (8); zemlja, more (10)
- Čovjek u Post 1,28; 5,2; 9,1
- Blagoslovljen
- “Ti ćeš biti blagoslov” (12,2)
 - Abraham
- Melkisedek blagoslivlja (14,19)

Plodnost

- ❑ Prva zapovijed u Post **1,28**: = blagoslov
- **Budite plodni i rastite!**
- פרי (*p^eri*) plod; רב (*rab*) puno, veliko
 - ❑ Metoda u **Iv 15,5**?
- *Tko ostaje u meni, taj donosi mnogo roda (Iv 15,5)*
 - ❑ Slika iz prirode:
- **Loza na trsu (15,5)**
 - ❑ Svrha izabranja u Iv 15,16:
- **Izabrao sam vas – da plod donosite... (15,16)**
- **Plod koji ostaje**

Obilat rod

- ❑ Obilat rod u Iv 12,24?
- Pšenično zrno
 - ❑ Rast: Ef 4,13
- Savršen čovjek (4,13):
- uzrast punine Kristove (4,13)
 - ❑ Slika Božja u Iv 15,4s
- Ja u vama (4)/ ja u njemu (5)

